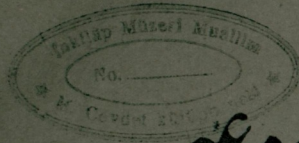

۲۲ اگستوس ۱۹۱۸

ضای : ۵۸

اوجنی جلد

یکی مخصوصه

عقبات استانی

قوجه راغب پاشا صدرتسده باب عالی

— ۴ —

— فرانسه ایچیسدی ورژنك رسی عاوردیته نظرا —

چاره لره باش اورمق مجبوریتسده بولنادیغی، باباسنك خزینهلری كادلا الله بولوندیغی، بولردن برنی آجوب پشمه دبیك تقدیرده او برنی آجاسی، خلاصه انتقامی آلق ایچون دوناغلی عویله اولسه بوفلاکتی تعمیریه قدرتی اولدیغی سوله مش.

سلطان مصطفای ثالثك اخلاق و طبیعتی بیللر ایچون بو سوزلر بالطبع اعمال ایدیله مزدی. بونك ایچون ورژن هر حالده قیودانهك مالمه دن آلیوب باب عالی به تسلیم ایدیله سنی موافق کوردی. فکری و رسایه یازدی، اون بیجی لوقی ده مناسب بولدی. دوق دوشو و اوزول در حال اوزون برمکتوب کوندردی. بو مکتوبده باب عالیك و بردیك نولهك نازكانه اولمادیغی، منتندن عادتافرانسه قییدیمعناشی چیتدیغی و بنا علیه کمالک بو دین متاثر اولدیغی یازدی. صدر اعظم له ملاقات طلب ایدیلرک مسئله قی شها آکلاتاسی، فرانسهك مالمه اوزرند بر نفقودی اولمادیغی، باب عالیك بو کالو اوق اولمادن طلبده بولوندیغی، معافیه فرانسهك مالمه به برامور کوندیلرک قیودانه قی آلامه جالشاعنی، بوکا موقت حاصل اولدی تقدیرده دولت عهانهك بیان تشکر ایچون فرانسه بو بونك المی کوندیسی لازمکله جکی، بوقسه باشقه درلو فراک نفوذنی عافله ممکن اولر. مه جعی آکلاندی، و بو نقطه لره صدر اعظم راغب پاشا به ایضاح ایدیله سنی توصیه ایدی. باب عالی بوشرطلری قبول ایدیلرک تقدیرده فرانسه لرده مالمه قورصانلریله

تشبث ممکن اولسه بیه پک زیاده مصارفی موجب اولور صورتسده جواب و برمش. بونك اوزرینه بادشاه کندیس ایچون مصارمك حکمی اولمادیغی، باره بونق ایچون آوروپا حکمدارلری کی بیک درلو

قیودانهك قاچیرلای باب عالی ایچون مهم بر مسئله دی. سلطان مصطفای ثالث بوحادثه ده فرانسهك نفوذدن استفاده ایتک ایسته دی. قوجه راغب پاشا دیوان هایون ترجانی فرانسز ایلیجسته کوندردی.

ترجان ایله ایلیجینک محاوره سی شایان دفتدی: باب عالی فرانسهك دوستلغه کوندی ایچون بو مسئله ده توسط ایته سنی طلب ایدیلر، ورژن ایه مالمه ك فرانسه به تابع اولمادیغی ایلری سور بوردی. بونك اوزرینه ترجان، قویندن قوجه راغب پاشا ك تذکره سی چیقاردی. تذکره ك اون بیجی لوقی به کوندیسی ایلیجین رجا ایدی. ورژن تذکره قی کوندی کی حکومتدن نه صورتله حرکت ایدیلرکی صورتی. باب عالیك مالمه به سفراتك ایچون حاضرقلر کوردی کی ده علاوه ایدی. ورژن ایچون بو مسئله غایت مهمدی: ایتا لکه صدر اعظم قوجه راغب پاشا بونی پانه اغاذ ایدر، پروسیا ایله اتفاق ایدیلرک فرانسهك بونق تصورلری عقیق براقیدری. سلطان مصطفای ثالث قیودانهك تسلیمی ایسته بوردی. حتی قیودان پاشا ایلر رفیق اسنانبوله قاچیرلش، برصباچ ایکسنگده باشلری اورته قای اوکلرند کورولشدی.

سلطان مصطفای ثالث بو مسئله خفته کی عزمی قطعیدی. نابولی طیب بادشاهك حسیانته غامیه واقیدی. حتی برکون مصطفای ثالث (مالمه) قی تخرب ایدیلرکی سوله مش. دوقور نیقولا، بو

ACHMET EFFENDI.
Premier en Aide (Premier Secrétaire Ottomanique).
Dessiné en 1768.

برلینه اعزام قتلان الحاج احمد رسمی افندی

بالاستفاده عمومی حربه کیره جکتدن قورقوردی .
« فرانسه خارجییه ناطری ده تلاش اینجده ایدی . حتی
ورژنه یازدنی تعلیمده اندیشه سنی شو صورتله اظهار
ایدیوردی :

« پاك اعلا حس ایدرسكزكه توركار طرفندن
وقوع بولاجق بویله برتشت ، عمومی ایشلرك بولونكي-
كیدیته بك زیاده تأثیر اجرا ایده جکدر . باب عالینك
عسکری حاضر لفلرندن اصل مقصد نه اولدنی برآن
اول و امین بر صورتده بيلمكلككز صوك درجه الزمدر .»

اك زیاده قورقودنی نقطه ، باب عالینك فرانسه ايله قطع
مناسبات ایتیه سیدی .

ترجمانه معاوردن برقاچ کون سوکرا ایدی که ،
ورژمن ناپولی دوقنور طرفندن زیارت ایدلی .
دوقنورک سلطان مصطفای ثانی آکلاندنی شیرلشایان
دقدی : مارتك بشنده دوقنور سرايه چاغیریلیر .
سلطان مصطفای ثالث قیزینك خسته لغندن بحث ایدر .
سوکرا بردنبره : « بتم کیمی حالا ورمیه جکلری ؟ »
دییه صوراز . بونك اوزرنه وزرا وارکن دولت

بركته جکلر شرق صورتده قریب اجرا ایده جکلردی .
ورژمن ، آلدینی تعلیمات موجبنجه ، قوجه راغب
باشادن حضوره قبولی ایتیه سیدی . راغب پاشا آلاچنی
جوانی بردرجیه قدر سزدیكی ایچون ایلچی بی قبول
ایتمکدن ممکن اولدنی قدر اجتناب ایتدی . فقط
ایلچینك فکرنی آکلانق ایچون دیوان هاویون ترجمانی
کوتنوردی . ایلچی ايله دیوان ترجمانی آروسته مهم
بر معاوردن جریان ایتدی . ایلچی ، فرانك ویریلن
نوطه دن يك ستار اولدنی ، بونكه برابر عثمانی دولتی

خزیه هایونده المیچار واسطه سیله کوندریلن هدیه لر و الماسلی بیشک

نهایت حضوره قبول مسئله سی برطرف ایدلی .
اساساً وقعه دن ده بدی آئی کیمشدی . برکون ورژمن
دیوان هاویون ترجمانی سفارتخانه به دعوت ایتدی .
اون بشنجی لوییدن کلن محظرفی ووردی . ترجمان
محظرفی آلفله برابر صدراعظمك فرانسه ايله انکاتره
بیتنده صلح ایچون توسط فکرنده اولدنی سوله دی .
بعده شو سوزلری علاوه ایتدی : « حکمذار کیزه
یازیکز . باب عالینك بوسطندن بالاطبع منون و لاجقدر . »
باب عالی بوتکنلی ایکنجی دفعه ایلری به سوریوردی .
احتمالکله قوجه راغب پاشانك فکری صلح مسئله سی اورتایه
قویق ، بوسورتله سلطان مصطفای ثانی حریدن واز کیمیر .
مکدی ، فقط ورسایده باب عالینك بوتکنلی باشقه صورتله
تفسیر ایدلی . شو واوزول شو مطالعه ده بولونیوردی :

ذات شاهانه دن آرتق بومشله ايله مشغول اولماسنی
استحکام ایدرلر . فقط سلطان مصطفی دها زیاده
حدتله نیر : « پاك اعلا ، ویرمك ایتیه منلرسه ،
بنده استنبولده کی ایلیچلرك هپسینی دفع ایدرم » دیر .
بو سفر وزیرا یتیه استرحامده بولونورلر ، پادشاه
سنی کسر .

ورژمن ، دوقنورک بوسوزلرته ایشانمادی . او ، بونی
صدر اعظم راغب پاشا طرفندن ترتیب ایدیلش بر
اویون تلقی ایدیوردی . فقط ورسایه یازدنی زمان ،
سرای بویوک بر تلاش آلدی . ذاتا باب عالینك دکز
حاضر لفلری ایتالانلری ده اندیشه به دوشوریوردی .
وئدیک خوف وهراس اینجده ایدی . بابا ، فرانسه نك
حامیه سته آتیلیوردی . هرکس ، باب عالینك بوفرصدتن

ایله موجود مناسبانه خلل کتیرمه مک ایچون غربت
ایده جکنی سوله دی . ترجمان ، فرانسه فرانسه آتینی
بویله عالیجنابانه حرکت یاقیشاجنی سوله مکله برابر
ایلچی به صدراعظم له نه ایچون ملاقات طلبنده بولوندیغنی
صوردی . ورژمن غایت صمیمانه و دوستانه جواب
ویردی . ملاقات تام سکز ساعت سوردی . ترجمان
ایلچینك فکرنی راغب پاشایه آکلاندیسه ده یتیه ورژمنك
آرؤوسی یرینه کتیره دی . بو سفر رئیس الکتاب ،
ورژنه ووردیکی جوابده ذات شاهانه نك بویکا لزوم
کورمه دیکنی سوله بور ، قیودانه مسئله سی یاتیشمشکن
بونى تازه لمک و پادشاهی یکیدن حدتله نیرمك موافق
اولامیه جفنی ایلری به سوریوردی . خلاصه ورژمن مقصدینه
نائل اولامادی . ورسایدن تکرار تعلیمات ایتیه سیدی .

معاهده‌دن طولانی اطراف ولویه و پردی . نورکارله اتفاق یلدیکنی . عثمانی اردوستان یاقینده حربه کیریش . چکنی یوتون جهان اشاعه ایتدی . حتی معنوی فوئرلی یوکسکتمک ایچون یونی یوتون اردو قوماندانلارینده یازدی . ورژن ، معاهده‌نک حقیقی ماهیتنه دائر الان معلومات آلامیوردی . بالکزه ، آشکار برشی وار ایدیه ، اوده سلطان مصطفای ثالثه ایکنی فرهدریق آرمسته صمیمی مناسبتلرک باشلامش اولد .

سیدی .

۱۷۶۲ سنه‌سی مارتینک ایلمک کونلریده ایدی که ، دیوان هایون ترجمانی بر عاوزه ائشتمده آغزندن غایت مهم شیلر قاجیردی . ورژنه ، صلح احتیالارندن بحث ایتدی . ایلمینک مترداده جوانی اوزرته : « صلی برآن اول یاماکن تنی اولور . » دیدی ، بو ملاحظه‌نی بر قاج دفعه تکرار ایتدی . یونک اوزرته ورژنه ، باب عالینک حربه کیرمک یتشه اولوب اولد . دینی سوردی : « معمایه بادشاهک پروسیا قوالیه پک ای دوست اولدینی بیلیمور دکلم » دیدی . یونک اوزرته ترجمان شو جوانی وردی : « حتی ظن ایتد یککزدن فصله . فقط شونده بیلیمور که ، راغب پاشا غایت منور فکرلی بر وزیردن ، افکاری مستقیم ، دستورلری قطعیدر » دیدی . یوسوزلری یتدکدن سوکرا کوزلرنی هوایه دیکدی ، باشی تکرار ااکدی ، دو شوککه باشلادی . بر آز سوکرا ، یتشه سوزلرینه دوام ایدرک هر حالده صلحک اولاجینی سوله‌یدی . ورژن ترجمانک بو طورلرین یوسبتون شهبه .

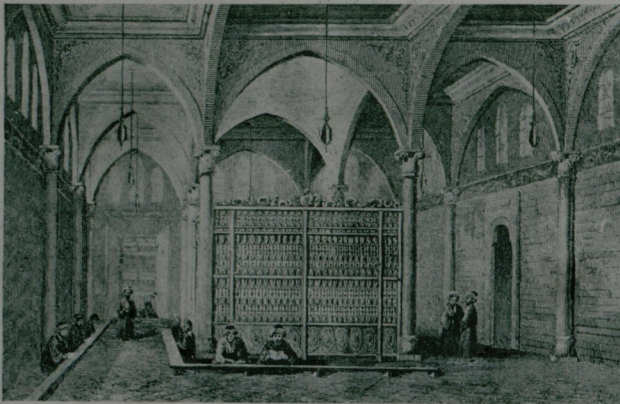
لندی . سفارت ترجمانی موسیو دوواله : « بو آدم باب عالینک متغیرلری تهیدید ایدجک بر پروژه‌سته واقف ، قینده بر سر وار ، ویاخود بر طوزاق قوروق ایچون بکامخصوص کوندرلری . طوغروسی آکلامی بزه دوشیر . یونی دقله وسرعتله میدان چقارماق » دیدی . پک ای بیلیمور دی که ، باب عالینک حربه کیرمسی شهبه‌یدی . چونکه سلطان مصطفای ثالث

(اواوز) اسمنده‌ک فریقینی ده واردی . کیلر یوغازدن سلاملندی . اون کون سوکراده ، صدر اعظم قوجه راغب پاشا قیودانه‌نی تسلیم آلتی اوزره مختتم بر آلاپله فرانسه سفارتخانه‌سته کلش ، ذات شاهانه‌نامه اون بشنجی لوثیبه تشکر ایتشدی .

پروسیا قرالی یوکمی مسئله‌سی ائشتمده ، باب عالی

برلینده احمد رسعی افندی ومعنی

قوجه راغب پاشانک کیتخانه‌سی

ایله فرانسه‌نک آره‌سی بوزمایه چالیشمدن اصلاحی قلما دی . نهایت اوزون اوزادی مذاکره نتیجه‌ستده باب عالی ایله پروسیا بیننده بر تجارت معاهده‌سی عقد ایدلدی . بو معاهده‌نک عقدی پروسیا ایله انکارته‌نک ، فرانسیز و آوستریا سیاستنه قارشلی غلبه‌سی دیکدی . فقط فرانسیزلر بو معاهده‌نی کوزلریده یویوتیولردی . فرهدریق ایسه ، بالعکس ، بووافق

« دیوان هایون ترجمانک عقد صلح ایچون بادشاهک توسطه مراجعت ایتکککتر حقتده سزه واقف اولان ایامی ، اغلب احتیال ، لوندره برلین قایینه‌لری طرفدن تلقین اولوغتدیر . بو ایکی قایینه کندیلرینی ائتلافکار کوسترمک ایستیه‌رک صلح مسئله‌سی حقتده ویرجه‌کیمز جوابدن باب عالینک ممنون اولمایاجینی حساب ایتشلر ، بو واسطه ایله استانبولده‌ک نفوذ و اعتبار منوی ضغفه دوشورمک چاره‌سته نوسل ایله مشلردر .

ایشته بوده یکی بر طو . زافدرکه ، هر حالده اجتنابی ازیلدر . »

شوواوزول ، دیوان هایون ترجمانی یوسبتلنک جوانی آلتی ایچون بردها کلدیکی تقدیرده ، شمدیکی حالده ایک طرفک او یوشق اوزره مذاکرانه بولوندیغنی ، بومذاکراندن بر نتیجه چیقما . دینی تقدیرده حربک فلا کتلیرینه نهایت ویرمک ایچون ذات شاهانه‌نک توسطه مراجعت ایدیلدی چکنی بو مهم جوابه تورکارک قولنو . قارچی قاباتاق ستایلرده علاوه ایتسی آبرجه یازدی . باب عالینک ویرجه‌جکی جوابدن ، مقصدی قایمله آکلیشلا جقدی . فقط قوجه راغب پاشا فرانسه‌نک بو حرکتنه قارشلی یتشه‌مورانه بر جواب وردی . قرالک قیودانه‌نی قورنارمق خصو . صنده‌ک تشبیتی تقدیر ایتدی ، بوکا مقابل فرانسه‌یه یویوک ایلیجی کوندرله‌سته راضی اولما دی . چونکه بو صورتله حرکت اتمک ، عثمانی دولتک کی فرانسه حکومتک حایه‌سیله قور تاردینی علله اعلان ایلمک دیکدی . باب عالی ایکی حکومتک شرف و حیثیتنه نقیصه کتیره‌یله جک شایه‌لره

تحمل ایدمزدی . بناء علیه ایلیجی اعزامندن صرف نظر ایدیلجک ، بالکزه فرانسه پاش وکیلته تشکری متضمن بریمک یوله اکثفا اولوناجقدی .

فرانسیزلر یونکینده قبول ایتدیلر . قیودانه‌نی دهاطو . غروسی قالیق ماطله لیلر دن صابن آلدیلر ، عثمانیلرله تسلیم ایچون یوله چقاردیلر . کی ۱۷ کالون ثانی ۱۷۶۲ (۱۷۵۵) ده چاناق قلعه یوغازینی کجی ، یاننده فرانسیزلرک

حرفی ندرجه اوزو ایدیور ایدیسه، راغب پاشاده اودرجه علبنده بولونیوردی. نهایت برکون، رسمی دواتره منتسب برندن شومعلوماتی آلدی.

بوذات، برکون سفارت ترجمانی دووایی برکوشه به چکر. فرانسه ایچینسی کورمک ایستدیکنی، کندیسنه غایت مهیشیلر سوبیله جیکنی آکاتیر. نهایت پادشاهک حرب فکرلرینه صدراعظمک صوک درجه قارشى سلوردیغی، فقط ذات شاهانهک فوق العاده حدلند. بکنی، پروسیالیلری شتله الترام ایستدیکنی ایچون حربیه کیریکه قرار ویردیکنی سوبیلر. موسیو دووال : «هانکی دولته قارشى آوستریایه، یوقه روسیه»؛ «دیه سوزار. «هرایکینسه قارشى. «جوانی آلیر. ورژن بو حوادثی ایستدیکنی زمان، پوسبتون نلاشه دوشدی، بو مهالک وضعی درحال ورسایه خبر ویردی. مکتوبنک صوکنده، ازجمله، شو مطالعات واردی :

«موسم اولدوچه ایلمرلهش بولوندیجی جهنله تورک لک بوسنه تکمیل قولرینک آغرعلیه حرکت ایدیه بیلرلی امکان خارجنده در. الک مهم سواریلرینی وجوده کتیرن آتاپولی قطعاتی هنوز حرکت ایتمیشدر. رمضان ده ایقلاشیور. پادشاه حرکت ایچون نفقدر سرعته طاورانه، ینه بارامدن، ینی مایسیدن اول برشی پایلاماز.»

ورژن بو مطالعه لری یازمقله برابر راغب پاشا لک بو خبرلرله فرانسه فی قوروقنی ویر آن اول صلحه مجبور ائک فکرلنده اولدیغی ده خبر ویردی. بونکله برابر کندیده فعالیتلندن کرى طومرادی، باب عالی لک ارزاق جم ایستدیکنی انبارلری کوژدن کچیردی. ادرنه ده بولونان فرانسزلره مصدردن کلن ارزاق، پرنچ قهوه و قندیق ایچملری یازدی. او صرده ده بویوک فرهدردندن استانبوله کلن ایچی بارلاق بر صورتده قبول ایدیلدی. آرتق پک آشکل برصورتده کورونیوردی که، باب عالی نظرلنده بویوک فرهدردنی مهم بر موقع اشغال ایدیوردی.

فرانسه لک شلردن بری استانبوله حرمت ایدیلن نفوذی آرتق زائل اولمشدی. هرکون جیقان بکی بر حادته، بو نفوذک پوسبتون قیریلانسه سبب اولیوردی. او ائتالرده ایدیکه، تالک عتاییه ده راهیلر مسئله سی یکیدن تازولدی. ارمیشلرک قاتو. لیکلشدیرلرله سی، استانبوله قنا بر تأثیر یادی. بو حادته، ینه فرانسز نفوذنک قیریلایسه، فرانسز نفوذیه تجاوزه نیجه لندی. دیگر طرفدن فرانسزلر حیرده ده غایب ایدیورلردی. روسیه ده چارنجیک وفای، فرهدردنی ایچون بویوک بر موقعیت تأمین ایدتی. یکی چار، اوچنچى پترو، فرهدردن بر صلح و اتفاق معاهدیه سی عقد ایلدی. روس اردوی، پروسیا قطعاتنه التحاق ایچون درحال حرکت ایدتی. شدی باب عالی بوشوعیه قارشى نصورتلرله حرکت ایدیه جکدی؛ سلطان مصطفای ثالث واقعا پروسیا ایله اتفاق ایتمیشدی؛ فقط فرهدردنیه دوست اولمشدی.

ورژن عظم بر قوروق ایچنده ایدتی. ورسایدن هیجانلی مکتوبلر آلیر، کندیسنه باب عالی اداره ایتمی توصیه اولونیوردی. ورژن دوشوبندی، روسیه وقعه سنک تورکه حقدنک نتیجه لری ایضاح ایچون باب عالی بر محظره ویردی. باب عالی لک قیصا تلغفی اولیایدریق، اورتالی هیجان ویرمک ایستدی. فقط بو تئشیکلر بر تأثیر اجرا ایتمی زمانی کچمشدی. سلطان مصطفای ثالث آرتق خارجی ایشلرله مشغول اولیوردی. بویوک قیزیک خسته لى، پادشاهک صوک درجه تأثیرى موجب اولیوردی. عفی، فکری یئنده ایدتی. نهایت استانبوله بولونان فرنک حکیم لک الک مقتدرلری جاغیرتدی. ورژن بر مکتوبنه شوبله یازشیور : «ذات شاهانه حکیم لری کورمک ایستدیتی. قونولانسون پایدیجی داترهبه کیردی، عادى بر سجاده لک اوزرینه اوطوردی، اولری ده اوطورتدی. کوروشدیکى اوزون مدت ظرفنده الک مشفق برپدر حساری واک صافدرون بر حکمدار صمیمیتی کوستردی.»

معما یه بویوک فرهدردنک استانبوله کى مرخصی کر، زین باب عالی حربیه شوقیدن کرى طومر ویردی. بر زمان اولدی که، باب عالی لک حربیه کیره جکته قناعت حاصل اولدی. ترسانه ده، اودوده پایلان حاضر قار صوک درجه نظردقی جلب ایدیوردی. روسیه ده اوچنچى پترو، آرتق تأملیه حربیه کیریشمندی. نهایت بر قازدنک حرصی، پتروک بویوک فرهدردنک بوقون امارتی قیردی. پترو، مدعش بر فساد تیجه سنده اولدرلای، قاترهبه اوتوز اوچ باشنده موسقوف چارچیه سی اعلان ایدیلدی (۱۷ تموز ۱۷۶۲). بو جنایت استانبوله شدتی بر تأثیر اجرا ایدتی. ورژن استانبوله کى حسیاتی شو صورتله تصویر ایدیوردی :

«بو اخلاک براده ندرجه حیرتله تاقی ایدیلدی تعریف اولوناماز. ایچلرله کى بالی ایتمک بولمنک اساسی اوصافندن ایسه ده، موسقوف قیوکنمدا سی بوقعه فی خبر ویردیکى زمان عثمانی وزرا سی قایلرلنده کى اودرجه کزیه مه مشاردک، یایدقلى تبریکات آرمسنده، جزئی بر ممنویت حس ایستکلرینی آکلاماق غیر قایلدر.

اوزماندن بری بو حادته ده دائر مائی برسکوت اظهار اولیورلردی. ویتون منون دکلردر. چونکه بو حادته پروسیا ایچینسیه یایدقلى مذاکره کى اساسی باطله لایق کى ماجارستانی قنایک تصورلرلنده ماعدلر.»

فی الحقیقه ورژن لک ایدیلرلی ظهور ایدتی. قاترهبه پروسیا ایله برلکده حرکت ایدن عسکرلری کرى جکدی. ورژنک باب عالی له مناسبانی کیندیکه ایشلیدی. ورژن، صیفه سنده دیوان هاپون بر جایله کوروشدیکى زمان، بویوک فرهدردنک هاراندن، روسیه حادته سیله مضطرب اولان پروسیا قرائلک باب عالی له ایتک ایچون یایچنی غیرتلردن بحث ایدتی :

«نجه باب عالی ویریله جک نصیحت، بر طرفی الترام ایتکده غلبه طاورانه قلدو. خزینة اوراقده بونک برچوق مثالی کوستره جک اوراق واردو. باب عالی نزمان ایشه کیریشک ایستمشه خریشیان دولترلرلریشمشلردر. پروسیا قرائی ندرلو تأمینات ویرسه ویرسین، کندیسنه فائده بر جهت کوسترله جک اولورسه، اورایه دونمکدن اصلا خالی قالاز. روسیه ده وقعه کلن اختلالن باب عالی شو نقطه نظرندن منون اولیایدرک، الک قطعی قرار ویرمک لازم کلدیکى برزمانده باب عالی دائما احتیاج. طکزاره بر بطاقت کوسترمشدر. چونکه باب عالی او صرلرده ده آز احتیاطی طاورانش اولسه ایدتی، ایدتی بر تمهده کیریش واونک بوتون آغرلغی یوکلنیش بولویوردی.

دیوان هاپون ترجمانی ورژنه شو جوانی ویردی : «چارک، سلطنته ختام ویرن فلاکتی حصوله کتیرمک درجه غیرمنظم حرکت ایلدیکنى صدراعظم پک اغلاسلر ایتمشدی. معما یه باب عالی اگر چارک سوزلرینه مواقت ایتش اولسه ایدتی، باشنه بو فلاکت کیزدی. چونکه او زمان چار، اردوسنک باشنه بولونور و استانبولدن منموتی موجب جواب آلامادیکى ایچون عینتی کیکدر برمزدی.

دیوان هاپون ترجمانک شوسوزلرلنده بر حقیقت واردی : چار، تورکیه ایله اوزلاشمشدی، تورکلر ماجا رستان طرفندن ماری ترمزه هجوم ایدیه کاردی. کندیده یو صر اییاده کى اردوسنک باشنه کچه لک فرهدردنک عسکرلرله برابر شاهانه خاصیه باشلایجقدی. تورکلرک ترددی سفرك باشلاماسی تأخیر ایتش، قاترهبه ک فروردنی فسادى تأملیه ترتیب ایتسنه، چارک سقوط و قتلنه سببیت ویرمشدی.

اون بشنچى لوقی یدى سنه سورن حربک بوتون مهالککى کوردی. باب عالی ایله روسیه، انکاتره ایله پروسیا یاردم ایدمک کى شپهلی وضعیتلر انکاتره ده، صلحک الک بویوک دشمنی پت سقوط ایدتی. آرتق صلح ایچون مساعد بر زمین حاضرلانش دیمکدی. نهایت ورسایده صلحه قرار ویرلدی. انکاتره قرائی اوچنچى ژورره کیزلیجه تکلیف ایدیلدی. مذاکرات باشلادی.

بو وضعیت سرایده پوسبتون اندیشه فی موجب اولدی. فرانسه ایله انکاتره یئنده مذاکرات باشلادیزنه دائر ورژن باب عالی به تبلیغاته بولونور بولوناز، بربریتی متعاقب دیوارلر عقد ایدیلدی. صدراعظم قوجه راغب پاشا ایله مفتی، اورویانک احوال بوشوعیه قارشى ندرلو تدبیرلر اتحادی لازمکلجکى مذاکره ایچون سرایده عوت اولوندی. تدبیر ویرستندن استفاده فکیرلری هر شپه غلبه ایدتی. باب عالی، آرتق بویوک فرهدردنله اودرجه صیق مناسبانده بولونامایه، پروسیانک ایتدیه دهری ایستدیکى قطعی اتفاق ممکن اولمایه جفتی دهری استدیرمک لازم کلدیکنه قرار ویردی.

نهایت اورویاده صلح عقد ایدیلدی. یدى سنه

ابنې تدقيق

بته وزن مسئلەسى ۱

— ۲ —

عروض وزندە ھەسك داغما بكنسق بر ادابه
 مالك اولدېنى بوونك دكيشنا احتاي بو لونغا دېنى ايلك
 مقاله مزده سوله مشدك . بو وزن بلكه افلاطونك
 خوشنه كيدمه يلك بحسن مطلق اولاييلر ! فقط
 مذكور نظريەك چورودېكى مثبت بر فلسفه عصرندە
 شاعر ، «كوزل» ى وكوزل حاوى اولان بوتون
 خصوصيتلار ، رنگى ، ضايق ، ھەسكى آرتق ماورائى
 بر جھانندە دكل ، انجق كندى روحنك عالندە
 آراماليدىر . بو عالم نھائىتىزدر . ضيا بلك كچىكى
 مقاله لېنىك برندە . فردى وجدان» نامى ويردىكى
 سوزدە موجود اولان بوتون خصوصيتلار اونك
 ھر دلولى تظاھارلەندەدە كوزە چارپار . روحدەك
 ھيجانلارك خارجه اشتغالندەدە بو شخصيتك لزوى
 آشكارلار . انجق خارىي تاثيرلەر مقاومت ايدن
 سريست روحلار اولدېنى قادار ھر روزكارك آتندە
 بر صو فيرلەدىكى كى دوت وكيدىكرينە بگزەين
 قايىشە روحلاردە وارد . ايىتە شاعرك روسى بويلە
 بر قايىشە روح اولمايدىر . دوشونك و حس اولدەك
 طرزيە قائد اولان بو خصوصيت احساس خصوصتدەدە
 اولدەدە وپوندە كك مھم نقطە شەرك موسيقىستدە
 شاعرك كندى درونى ھەسكك موجوديتيدىر .
 خالبوك عروض وزنى ھان بوتون شاعرلارك آتزلەندە
 عيىي صدايى عكس ايتدېرىر . سېتىدە بوئند اولكى
 مقاله مزدە سوله مشدك . شېئيدى اصل اساسلى نقطە
 كلك : عروض وزندە دكيشمەن بو سولار ھەدە
 نصل اولوپورەدە دكيشە بيلور عروضك ھەسك
 ساحەسى چيچن بر جز درويجە بركل تشكيل ايدە بيلور . . .
 بو سؤاللەر وارد اولونجە درحال رېم مسئلەسى ايلە
 قارشىلاشېر . رېم نەدر توركەدە ھەنوز
 برتلك كەلەلە افادە ايتك سعادتنە مظهر اولامادېمىز
 بوكلە نەي آكلانتيور [۱] بوئىل ايدە بيلور
 ھر شەرك يالكر رېم ، يەنى ھەسك ضەربلر ايلە
 دېكرندن آيرىلە دېنى وشاعرك انجق بو صورتلە
 اورىزىئال اولدېنى تصديق آيلرز . فقط بو رېم
 مسئلەسى برآز مەسلأ يازنى فائەسز بولمايورم .
 چونكە بالحاسە فيزيولوژى ايلە اولان علاقەسى يلك
 دريىندىر . احوالە رېتمك فيزيولوژيك برحادە اولدېنى
 تظاھار ايدىنچە تالى تفرعات كندىلە بكنندن چوزولە چكدر .
 بويىسە مەقدەدن سوركە آرتق دوغردون دوغروبە
 مسئلەنى تدقيقە كىرەشە بيلير .
 رېتمى شېئيدى بە قادار برقاچ كەلەلە ايضاح ايدەك

بكى ھومە

نام بر تەريفە تصادف اولونمايور . موجود اولان
 تەريفلر كى كىليرلر بلكە تدقيق ايدىرسەك درحال
 دھا زىادە مېھم وفادارلارنى اولدېلر كى كورمەكدر .
 مثلا لېتەنك لا روسى رېم ايچون «قوتلى سەدارلە
 خفيف سەدارك تاتاقى» ديور ، ايشك ايچندن
 چيقور . بو تەريف سەدارك «كناقت يىقى» نى اھال
 جوق ايضاح ايتسە بيلە «دوام فينئىلى» نى اھال
 ايلەمەكدر . ديكەك ناصەدر . بىنە عيىي قانوس
 «وزن ايلە رېتمك يكدېكرندن آيرى سەغل بولوندىغى ،
 رېتمك موجودى يالكر دېكرەك ھەسلە كىلە بىلە چكى ،
 خالبوكوزنە كلجە ، اكر درموشوع فينئى بيلور سە
 حتى بر صاغىر ايچون دە موجود اولدېنى» سوله بور .
 بو تفریق عتيدىر . چونكە برشەر ، ياخود بر
 موسيقى نومەسى او قوركن دوداق مرنى فيقيلە نامادېمىز
 ھەيچ بر سس چىقارمايدىمىز حالە بيلە شەرك ،
 ياخود موسيقى پارچەسك ھەسكى يلك كوزل حس
 ايدە بيلور . بورادە داغما دماغ وكالە سامەنك
 برىي طوققەندە . نە قادار آز ايتيشقن اولورسقى
 اولام ، بر نولمى كورور كورمىز ايك ھەسك
 دوئەقەندىر . بوكا درونى بر دېكرىش دىيە بيلير .
 بوونك آلان بىتەكارى «بەوونە» ك صاغىرلى
 دھاسنك انكشافنە مانع اولنى سوله دورسون ،
 يالەسك اونى خارىي بىيكلر دول تاثر وتيچلەردن آيرى
 بولوندىرمىسى حسيلىە بو دھان دھا بولسك برانكشافە
 مظهر فيلدى . موسيقىستك لسانى كى فوق البشر بر
 درجە بىچقى دىيەنچە سەنقويىستدە ، اغەتار و كال
 دوغرو ديدىكى كى ، عادتا رېتمك شاه اثري و كال
 مطلقى وجودە كىرىدى . بر كونك طبعنك بوتون
 سىلرى ولوھلەرى بويكەتە شاه آئردە طوبلانمىدى .
 صاحبلن تىلەردە پارلايان كونشك ايلك تىييارى آتندە
 يشىلەكلر آرمەستندن سوزولەك ، طاشلارە چاروب
 كورورەك كور ونشئلى آقان ايرماقز ، آغبارلەندن
 چيقوب اوتلاغە كىدن ايلك قويون سورولريك حزين
 چيغراغلى ، آل الە ، سەسود ، تالالارنە دوغرو
 بولە قويولان كويلورك توركولرى ، اولكەلەك فيرغين
 حراذيلە اوپوشمش كى اويويانقير ، تالاقوشلريك
 يوزغون وپريشان اونوشلرى ؛ بردن برە قاداران
 سا ، بيلەربلر ، شەشكلك ، بارداقندن بوشانچەسە
 ياغان ياغمور ؛ سوركە ، فيرطېنەيى متاعب چاپلرلك
 طراوى ؛ كان وفلاوطەلرك ھيجيران ، فقط جوشغون
 نغمەلر ايلە سوكورلك ياتندە سونجىل بر رقصە
 باشلايان كوى دىقايلى وكوى فيزلى ؛ نھايە ،
 آفتام ؛ افقدە بر صوك يپار كلى حزينە سازاران
 كونش ؛ بويولرى بوكولن چيچكلر ؛ فويولرك
 وچيتيلريك ئىكرار كوبە عودى ؛ بيلە بزرلك نىترەك
 يارىلىنىسى قارشىندە آجيان پياض ، منبىم برآي ؛
 آرتق حزين برى كى ايكلەين روزكارلر و آرتق
 اوزاق درەلدردن كان خىرجين قورنە سىلرى . . . ايىتە
 مذكور پارچەيى دېكلر . بوتون بوسلرولوھلەردون ،
 عقللر آليجى بر تالقين ايلە خيالزەدە جالانويور ،

سوزون يوقانلى خريدن سوركا ھرەس كنىش بر
 نفس آادى . انكازە بر كركە اورتادن چيققدن
 سوركر بوسيا فرانك حربه دوام ايدە چكى شېبەلدى .
 معمايە ورساى بىنە باب عاللى نظر دقتدن اوزاق
 طوقق ايىتەمدى . انكازە ايلە سلك عقينى
 بيلەرمك ايچون ورژنە يازيلان مكتوبدە شو
 مطالعەدە واردى :

«بوند باشقە ، نوركلر اتقاد ايدە چكارى قرارلە
 بلك زىادە اھيت و برمركى قرال غيرتكردن بىكر .
 ايىيتەك كورە وندىك بالويسى باب عالينك نەسبە
 و نە مقصدە بىنە تسليماندە بولوندىنى سؤال
 ايندىكى زمان صدراعظم جواباً : دولت عثمانىك
 بر حجامتە احتياجى وار ، ديش ، اك طليعى معنائى
 دوشونولەك اولورسە ، بو جواب فكرلرنە
 دلالت ايتز ؛ فقط بونك عظمت وقوت كوسترمك
 مەقصدە سوليش اولساى دە عتيدلر .»

فوجە راغب پاشا ، اوروپا عرب عالمەلرلە
 مشغول اولدېنى صرەدە ، استانبولە ھم سىياسى
 مذاكرەلر قەيىب ايدىور ، ھەمدە علم ومەرتلە مشول
 اوليوردى . وزير اعظمك قوسقەدە (اوائل عرم
 ۱۱۷۵ھ) باشلاندىكى كىتخانىك انشاسى ختام
 بولشدى (۱۵ شعبان ۱۱۷۶) . كىتخانىك ناسى
 بيليركى ، قەبى چوكش ، بو قضا خلقجە اوغور
 تالى ايدەلەمشدى .

راغب پاشا بو عرمان ومەرت ايشارلە مشغول
 بىكن ، اوروپا سىياسى متصل شىكلى دكيشدريوردى .
 قائمىنە ، پروسيا ايلە دشمن ايكن ، بردنبرە سىياسى
 دكيشدريدى . بوونك فرەد بىلقە حقيق براتفاق مەامەدەسى
 عقد ايدى . برخلى مدت اتفاق و حرب ايچون باب
 عاللى اوقشايان بوونك فرەد بىلقە ، آرتق باب عاليندە
 بوزجورى . فرانسه ، روسيا ايلەدە روسيا اتفاق ايدى . انكازە برلشدىكى
 صرەدە ، پروسيا ايلەدە روسيا اتفاق ايدى . معمايە
 حرب اوزون مدت دوام ايتەدى . فرەد بىلقە ، مارى
 نەزە ايلەدە ياريشدى ، يدى سەنە حريفەدە بو صورتلە
 ختامە ايدى .

صلىح خېزى باب عاللى بىليخ ايدىلدىكى زمان ،
 سادات مەنمى جەزە پاشا اشغال ايدىيوردى . فوجە
 راغب پاشا بر رمضان كىجەمى اوتخال اغتش ، سلطان
 مەسلى ناك بونا كھانى ضياعدن صوك درجە متأثر
 اولشدى .

بوونك اتە ، ۱۱ اغستوس ۱۹۱۸

احمد رېنى

[۱] بىضارى رېم « ھەسك موزون » ديورلر .
 فقط بو تركيب رېتمى قطعياً افادە ايتز . كەلە بىرنە
 تركيب قبول ايدىنچە « ضرب ھەسك » دىكى ترجيح
 آيلرم .